

TO JSEM JÁ

← **SULPICIA**

„Zvědavá“
knihomolka

MOJE RODINA JE JEDINEČNÁ, PROTOŽE

zásobuje celou naši čtvrti čerstvě vypraným prádlem. Moji rodiče Gaius a Silvana totiž v úzké uličce Říma provozují malou prádelnu a já jim samozřejmě pomáhám tak často, jak jen můžu.

MOJE OBLIBENÉ MÍSTO JE

Naprosto určitě to není škola, do které musím chodit **!** NE, vlastně je to malá ulička, ve které jsem celý svůj život bydlela. Tady znám **každý** obchůdek, **každou** dílnu a všechny lidi, od **nejmenšího** miminka až po **nejstarší** babičku.

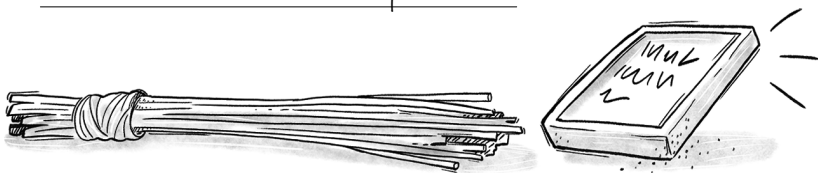
znám

taky znám

Za toto se dost **STYDÍM**

Jen **jednou jedinkrát** jsem zapomněla své **tabulky** na psaní doma. Byly na nich moje **domácí úkoly**. Za to jsem dostala na zádek **5** ran vrbovým **prutem** před **CELOU** třídou. Na to **NIKDY** nezapomenu.

TOTO DĚLÁM **NEJRADEJI**

Večer sedáváme s **mými kamarádkami** ze sousedství před **Prádelnou** **mých rodičů** na **rozviklaných dřevěných židlích** a **povídáme si**. A přitom, naprosto **nenápadně** pozorujeme toho **mileho kluka**, který pracuje ve **stolářské dílně** naproti.

Toto je můj příběh

Bylo nás ve třídě pět holek. Pět holek, které mezi 32 kluky sotva vynikly. Hodně římských dívek vůbec nechodilo do školy! Buď to jejich rodiče nepovažovali za nutné – k čemu by se měla dívka učit číst, psát a počítat? Římská dívka se má vdát, mít děti, být svému manželovi věrnou a pilnou ženou, doma uklízet a vařit. Nebo rodiče nemohli platit školné. Chodit do školy, to něco stojí. Čím větší jsou vědomosti a vážnost učitele, jehož výuku si člověk koupí, tím více mincí je nutno vydat. Pouze zámožné rodiny mohly své děti posílat do školy ke skutečně dobrým učitelům. Velmi bohaté rodiny své děti nechávaly dokonce učit doma domácími učiteli, většinou otroky, kteří bydleli u rodiny. Prosté rodiny, takové, které mám na mysli, si mohly dovolit pouze prosté učitele.

Můj otec vlastnil malou prádelnu v úzké uličce na úpatí Caelia, jednoho ze sedmi pahorků, na kterých byl vystavěn Řím. Kolem Caelia bydleli spíše prostí lidé. Můj otec a jeho dva otroci prali špinavé oblečení, které u něj lidé odevzdali. Prádelna děsně páchla, protože dřevěné sudy, které tam stály, byly plné moči. Tato moč se sbírala všude po městě do čuracích kbelíků, odevzdávala se u nás a vylévala se do sudů. Zní to hnusně, že? Ale to bylo tenkrát v římských prádelnách běžné. V moči je totiž obsažena jakási látka, která rozpouští špínu z oblečení. Naši otroci se půl dne zabývali tím, že šlapali prádlo v sudech, a tak ho pořádně

zvalchovali. Potom bylo prádlo sice čisté, ale páchlo po moči, a proto je prali tak dlouho v čisté vodě, dokud opět příjemně nevonělo. Před domem bylo prádlo pověšeno na prádelní šňůry, aby na teplém vzduchu rychle uschlo. Potom si jej mohli jejich majitelé opět vyzvednout. Za peníze, samozřejmě. Bohatí jsme však přesto nebyli.

Ale aspoň jsem chodila do školy, na což jsem byla velmi pyšná. Všechny ostatní holky z naší ulice totiž nechodily, protože jejich rodiče neměli dost peněz nebo v nich viděli jen budoucí ženy v domácnosti. Ale moji rodiče byli jiní, moje matka uměla číst a psát, i když ne moc dobře. Jako dítě chodila čtyři roky k magistrovi na základní školu. Totéž chtěla ona a můj otec umožnit i mně.

Na základní školu se chodilo asi v sedmi letech a vycházelo se z ní v jedenácti. Potom byla školní docházka pro většinu římských dětí ukončena, každopádně pro všechny dívky. Někteří chlapci z bohatších rodin chodili ještě další čtyři roky ke gramaticovi. To byl učitel, který je učil řecky a nechal je číst a interpretovat nejznámější řecké a římské spisovatele – Homéra, Vergíliu, Cicerona a všechny ostatní. Já sama jsem knihy těchto autorů nikdy nečetla, je to těžké, když člověk vychodil jen základku.

A pak byl ještě rétor. K němu chodili někteří chlapci po čase stráveném u gramatica, aby se naučili umění velkých slov a přesvědčivých projevů. To bylo důležité, pokud chtěli dělat kariéru v politice nebo jako právníci, ale to mohli tenkrát bohužel jenom muži.

Můj magistr vyučoval v chatrné budce z prkýnek na křižovatce ulic v naší čtvrti. Vyučování začínalo brzy ráno, ještě než

obchodníci a řemeslníci otevřeli své obchody a dílny. Každé ráno jsem se s námahou vyhrabala z postele, plížila jsem se ospale dosud téměř prázdnými uličkami, odtáhla jsem závěs, který odděloval třídu od křižovatky, a posadila se na svou malou stoličku. Stoly ve třídě nebyly, každopádně ne pro nás žáky. Jediný stůl byl ten, za kterým seděl náš učitel. Jmenoval se Plagosus, pocházel z Řecka a byl propuštěnec, tedy bývalý otrok. Byl to již starý muž, asi 60letý, jako otrok patřil k domu senátora, jehož děti vyučoval. Dokud mu senátor nedaroval svobodu. Teď si musel na své živobytí vydělávat sám a v naší čtvrti si otevřel malou ludus litterarius, tedy základní školu, ve které učil denně 30 až 40 dětí.

Když jsem toho rána vešla za závěs, nějak jsem tušila, že se stane něco zvláštního. Přišourala jsem se na své místo v poslední řadě a posadila se. Asi polovina dětí už tady byla, ostatní dorazily postupně. Náš učitel Plagosus seděl vpředu u svého stolu a četl si v papyrovém svitku. Takto tam sedával každé ráno a čekal, až všichni přijdeme. Zdálo se, že to, co četl, mu dělalo velkou radost, stále se usmíval, zatímco jeho oči putovaly po písmenkách a jeho rty tiše přeříkávaly slova. Já jsem však neměla tušení, co četl. Když chtěl zahájit vyučování, položil svitek do zásuvky svého psacího stolu a zavřel ji. Nám dětem bylo samozřejmě přísně zakázáno tuto zásuvku otvírat, nebo dokonce z ní svitek vytáhnout!

Náhle do třídy za závěsem proklouzl nějaký nováček, našel dvě řady přede mnou volnou stoličku a posadil se na ni. Pozorně jsem si ho prohlížela. Měl špinavou, tmavě zelenou tuniku a hezké kožené sandály. To bylo hned dvakrát nápadné. My ostatní děti

jsme běžně chodily do školy bosy. Když už jsme v chladné dny nosily boty, pak to byly poněkud vyšmajdané střevíce, a ne tak elegantní sandály, jako měl tento kluk. A pak se také tyto sandály už vůbec nehodily k jeho ošuntělé tunice... Musel být přibližně v mém věku, tedy asi devět let. Ale ještě nikdy předtím jsem ho neviděla.

Když už zde byli všichni, zvedl se Plagosus ze své proutěné židle, postavil se před třídu a uhladil si šedé vousy. „Dnes začneme diktátem,“ řekl. „Otevřete si své tabulky, vezměte si písátka a poslouchejte. Kdo mě přeruší, dostane pět ran na holou, vždyť už to znáte.“

Ano, znali jsme to velmi dobře. Plagosus byl skoupý na pochvaly, ale velkorysý na rány a pohlavky, které během svého vyučování rozdával. Stačil jen ten nejmenší podnět, o jedno slovo víc, zapomenutý domácí úkol, chyba při počítání nebo psaní – a Plagosus vytáhnul vrbový proutek a plesknul jím zadnici přistiženého. Já sama jsem tento proutek doposud pocítila pouze jednou. Bylo to tím, že jsem nedělala moc chyb a úkoly jsem si zapomněla jen jednou. Většinou kluci z mé třídy nebyli tak pečliví a s Plagosovou rákoskou se přátelili častěji.

Plagosus začal diktovat jakousi nudnou bajku o hloupé žábě a tlustém volovi. Žába chtěla být tak velká jako vůl, víc a víc se nafukovala a na konci praskla. Úžasná povídka. Plagosus sesbíral naše tabulky, posadil se ke svému stolu a začal opravovat. Zatím jsme v hlavě tiše řešili pár matematických úloh, které napsal na tabuli. Věděli jsme, že nás může namátkou vyvolat. Bylo lepší,

když jsme ke každé úloze znali řešení, jinak došlo na bití. Tak uplynulo dopoledne.

V poledne jsme měli asi hodinu přestávku. Byla jsem ráda, protože jsem měla diktát bez chyby. Dva třídní šašci, kteří byli známí svou leností, naproti tomu zkasírovali hlasité pohlavky. Tváře jim žhnuly, když přišli ven za námi. Posadila jsem se na hranu obrubníku k nováčkovi, který beze slova jedl jablko.

„Ahoj,“ řekla jsem. „Jmenuju se Sulpicia. A jak se jmenuješ ty?“

Podíval se na mě velkýma hnědýma očima. „Appius,“ odpověděl. „Přestěhovali jsme se do Říma teprve před pár dny. Můj otec je švec, převzal zde dílnu.“

„Snad ne tu v naší ulici, která je už několik měsíců prázdná? Tu naproti prádelně?“

„Ano, přesně tu,“ řekl. „Tak to jsme teď sousedé.“

„Odkud pocházíte?“

„Z Tuscula, malého města v albánských horách. Den cesty z Říma. Dílna patřila mému strýci, otcovu bratrovi. Zemřel před půl rokem, sám neměl ženu ani děti a všechno odkázal otcí. Můj otec byl švec v Tusculu, ale tam obchody nešly dobře. Teď chce zkusit své štěstí tady ve velkém městě.“

„Kéž je vám Vulcanus, bůh řemesel, nakloněn!“ řekla jsem.

„Děkuji,“ řekl. „Nevíš, co je to vlastně za svitek, ve kterém si dnes ráno učitel četl? Vypadalo to, že je to velice legrační text.“

Pokrčila jsem rameny. „Nemám tušení, čte si v něm ale každý den, možná i teď o polední přestávce. A potom jej vždycky zamkne do zásuvky.“

Appius zavrtěl hlavou. „Právě že jej nechal ležet na stole a šel dozadu do stánku s občerstvením. Vidíš, tam stojí a jí polévku.“

Pohledem jsem sledovala Appiovu nataženou ruku. Opravdu, na druhé straně ulice stál u stolku náš učitel a jedl teplou polévku. Otočila jsem se. Závěs do naší třídy byl napůl roztažený, všichni žáci pobíhali někde venku na ulici nebo se šli narychlo najíst domů. Popadla mě zvědavost.

„Zůstaň sedět tu,“ řekla jsem. „Rychle se tam podívám. Kdyby se Plagosus vracel, hlasitě hvízdni. Umíš hvízdát?“

„No jasně.“

Za okamžik jsem stála ve třídě před katedrou a měla jsem v ruce papýrový svitek. Opatrně jsem jej rozmotala. „Umění milovat,“ stálo úplně nahoře. „Publius Ovidius Naso“. Takže tak, pomyslela jsem si. Ten hrozný Plagosus čte knihu o lásce. Není na to trochu starý? Dala jsem se do čtení: „Kdo v tomto národě nezná umění milovat, ten ať si přečte tuto knihu...“

No, pomyslela jsem si, začátek zní zajímavě. Právě jsem chtěla číst dál, když vtom jsem uslyšela hvízdání. Úlekm mi svitek vypadnul z ruky. Přistál na psacím stole, převrhl pohár s vodou, který zde vždy stával, a spadl na zem. Voda stékala ze stolu na svitek. Zvedla jsem ho, zběžně ho otřela do své tuniky a položila jsem ho zpět na psací stůl. Pohár jsem rychle zase postavila a utíkala jsem ven.

Tam jsem viděla přicházet Plagosa, jak se velkými kroky blíží do třídy. Ostatní žáci vyskočili, také Appius, který se na mě tázavě díval. Byla jsem celá červená a nejraději bych se propadla do země.

Šli jsme všichni do třídy, posadili se na své stoličky a Plagosus hned začal křičet:

„Kdo sahal na můj svitek? A namočil jej?“

Přímo sršel zlostí. Zkousla jsem spodní ret. Mám být zticha? Co se pak stane? Plagosus procházel řadami a díval se jednomu po druhém do očí. Ostatní děti se tvářily rozpačitě a krčily rameny. Nakonec se zastavil u mě. Jsem špatná lhářka, musel prostě vidět, že jsem byla na vině já. Stouply mi slzy do očí.

„Sulpicio,“ obořil se na mě. „Bylas to ty, vid? To bych si nikdy nepomyslel. Ale budiž. Pojď hned dopředu.“

Mrkla jsem na rákosku, která visela na zdi vedle tabule. Ouvej, to bude bolet.

„Byl jsem to já!“ slyšela jsem náhle nějaký hlas. Kdo to řekl? Plagosus se otočil.

„Já to byl, magistře,“ řekl hlas znovu. Byl to Appius. „Mrzí mě to. Je to dnes můj první den. A nevěděl jsem, že se tohoto svitku nesmíme dotýkat. Narazil jsem do stolu, přitom se pohár převrh- nul. Svitek se namočil a spadl dolů. Hned jsem ho zase zvedl a položil zpátky. A naprosto určitě jsem se do něj nedíval.“

Plagosus si Appia měřil se staženým obočím.

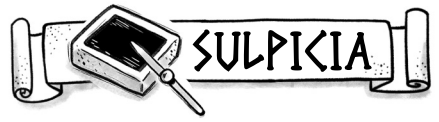
„Dobrá tedy, chlapče. Ale neznalost tě před trestem nechrání.“

A hned ušetřil Appiovi štavnatý políček na levou tvář, po kterém se málem zapotácel.

„Nikdo se tohoto svitku ani nedotkne. Rozuměli jste?“

„Ano, magistře,“ odpověděli jsme sborově.

„Příště použiju rákosku. Rozuměli jste i tomu?“

„Ano, magistře.“

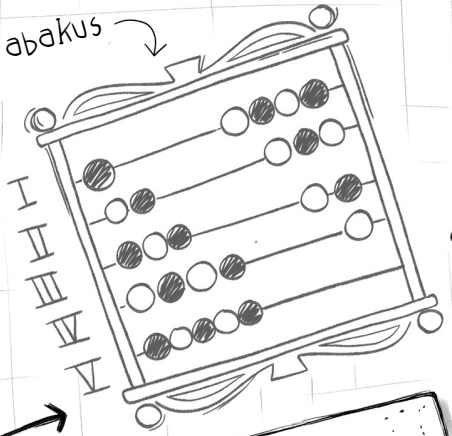
„Dobrá, pak se tedy nyní můžeme věnovat plutimice – eh, vlastně multiplikaci. Vytáhněte si počítadla.“

Appius na mě mrknul, když ze své tašky vytahoval abakus. Tvář měl červenou jako mák. Moje rty jeho směrem vyslaly tiché „děkuji“. A i mně začaly žhnout tváře. Ano, tak jsem poznala Appia. Byla to jaksi láska na první pohled.

ŠKOLA VE STAROVĚKÉM ŘÍMĚ

abakus

LUDUS LITTERARIUS = ZÁKLADNÍ ŠKOLA ♀ ♂

Ludus latinsky znamená hru, ale bohužel to nebyla hezká hra, protože:

- nebyly pořádné prázdniny,
- nebyly lavice pro žáky(ně),
- učitelé byli velmi přísní,
- se trestalo výpraskem.

Věk: 7-11 let

Předměty: čtení, psaní, počítání

1

VÝUKA U GRAMATICA ≈ GYMNÁZIUM ♂

Věk: 12-16 let

Předměty: řecký a římský jazyk
a literatura

Psací hrot:
pro škrabání
do vosku

2

VÝUKA U RÉTORA ≈ UNIVERZITA ♂

Věk: 17-20 let

Předměty: řečnické umění,
historie, filozofie, hudba

guma: plochý
konec pro
mazání

PISÁTKO

3

dřevěné prkénko
potřené voskem

Publius Ovidius Naso
římský básník
43 př. n. l. - 17 n. l.

bla
bla
bla...